

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita,
doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

Caput tertium. Generale Origenianae doctrinae examen

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

A nitus interdicit Tractat. 35. in Math. ita disputans: *Simile est enim, quod dicit in Evangelio Dominus ipse: Ego autem dico non iurare omnino, & non ad iurare omnino. Si enim iurare non licet, quantum ad Evangelicum Christi mandatum, verum est quia nec ad iurare alterum licet.* In eadem fuere sententia Athanasius, Chrysolomus, Epiphanius, Hilarius, alijque complures, quos citat Sixtus Senensis libr. 6. Annot. 26. eorumque secutus est opinionem Pelagius, ut ab Augustino traditur in calce Epistol. 89. & recentium Heterodoxorum magna pars: cum è contrario sanctum esse & utile iuramentum, pie modo & prudenter, & flagitante necessitate adhibeatur, Catholica Ecclesia constituat.

B

CAPVT TERTIVM.

GENERALE ORIGENIANÆ DOCTRINÆ EXAMEN.

I. Iniqua fere pro Origene, vel contra Origenem iudicia. II. Recensentur ipsius defensores. III. Multa ad Origeniani nominis oppugnatores confutandos generatim proponuntur. Mutua criminationum repugnantia; IV. Origenistarum errores Origeni afficti; V. Rufini interpretis perfidia; VI. Patrum falsis criminibus appetitorum exemplum; VII. Philocalia à Gregorio Theologo, & Basilio ex Origenis scriptis excerpta; VIII. allegorica ipsius interpretationes. IX. Frustra hereseon fons appellatus est. X. Librorum ipsius depravatio. XI. Multa quoque ad ipsam excusandum in uniuersum adducuntur: perpetua ipsius in proponendis sententiis hesitatio; eiusdem modestia; XII. constans hereseon insectandi studium; XIII. nimia in scribendo festinatio; XIV. Theologicae quaestiones ipsius temporibus nondum satis excussae, nec per Ecclesiam definitae. XV. Eum tan tem temere dictorum panitit. XVI. Immerito Rufinum reprehendit Hieronymus, propter inscriptum Origenis Apologiae Pamphili nomen. XVII. In multis peccasse Origenem fatendum est. XVIII. Quo numero libri Origenis habendi sint, disputatur. XIX. & utrum inter Hæreticos ponendus ipse sit.

I. QVOD de Origene Origenisque dogmatis iactabatur olim: Vbi bene, nemo melius; ubi male, nemo pejus; idem prope modum nunc de eo, iisque merito dici potest, qui de ipsius doctrina sententiam tulere: Vbi bene accipitur, neminem accipi melius, neminem maioribus extolli præconiis, neminis doctrinam acrioribus studiis defendi; ubi male, duriori neminem & asperiori censura defricari. Adeo extrema omnia, non in vita solum, sed post mortem etiam vir ille expertus est; nescio qua fati urgente pertinacia, & perpauca Adamantium inter, ipsiusque aduersarios medias sectari patres patiente. Alios quidem tam inique erga ipsum animatos videas, ut in nefariorum ac pestiferorum Hæreticorum censu Origenem ponant, & tamquam de Ecclesia propudico ac vibice, sic de eo statuendum esse velint: alij contra tam cæco & effræni studio in eum feruntur, ut omnia ipsius facta ac dicta tueri parati sint, nec aliter dogmata eius, quam ut *uertas dicitur* amplectantur.

Vnus utriusque

Error, sed variis illudis partibus.

Equidem extrema hæc inter, medium quoddam iter tenendum puto, si quis æquus esse, nec sese ipse fallere velit. Fatendum est sæpe peccasse Origenem, & in damnosos errores incidisse; in multis falso & immerito fuisse accusatum si quis neget, profligati illum pudoris esse, & supra iam probauimus, & deinceps etiam ostendemus. Præclare Pamphilus in Apologia: *Consequens erat ex his omnibus laborum & studiorum suorum testimonio amplecti ratem virum (Origenem) & neque defensionis studio plus dare ei meriti, quam mensura deposcit; neque rursus obrectandi vitio facile condemnare, & alienum ab Ecclesiastica doctrina temere pronuntiare: cum utrumque istud præcipitum providens ante diuini sermo prohiberit dicens: Non sit in te mensura maior, neque mensura minor: abominabile est enim in conspectu Domini utrumque: unicuique enim prout dignum est retribuere, iustitie proprium est. Propter quod & mensura integra, & pondus æquale acceptabile est apud Deum; non hoc quod mentitur veritatem, per quod vel plus donatur rebus, quam merita deposcunt, vel subtrahitur meritis quod debetur.* Igitur utrorumque mihi improbat ratio, tum qui apologiis suis omni labe purgare Origenem student, tum qui eius nomen

ab Ecclesia penitus detestantur: sed iis tamen qui ipsius propugnandam susceperunt causam plus favere se profiteor; scitum quippe est plus reo favendum esse quam actori.

II. Nec me quorundam hominum movent convitia, qui non sua modo defensione indignum Origenem existimant, sed iis etiam temeritatis notam inurunt, quicumque ali- quod ei excusationis praestant officium. Quo suo decreto, non quosdam de trivio magistrellos, sed principes in literis & pietate insignes viros percellunt. Nam ut Alexandrum Hierosolymitanum, Theodotum Casariensem, Dionysium Alexandrinum, Firmilianum Casariensem, Gregorium Thaumaturgum, & Athenodorum, aliosque Origeni coevos praetermittam; & totam denique Palaestinam, Arabiam, Phoeniciam, & Achaïam, quae Origenis partes adversus Demetrium Alexandrinum tutatae sunt, aperte easdem luculentis scriptis deinde propugnaverunt Eusebius, & Pamphilus, cum in Ecclesiastica Historia, tum multo magis per Apologiam sex libros complexam, quorum unicus superest. Alios quoque magni nominis viros complures Eusebij temporibus Apologias pro Origene scripsisse tradit Photius Cod. 118. Inter Origeniani nominis fautores Athanasium ponit Stephanus Trithemita, cognomento Gobarus, cuius excerpta habet Photius Cod. 232. His accensendus Didymus Alexandrinus, qui pro Origene Apologeticum edidit, & Titus Bo- strensis, & Gregorij ambo, Nazianzenum dico, & Nyssenum, qui à Gobaro commemorantur, & Iohannes Hierosolymitanus assiduis eam ob rem Epiphaniij & Hieronymi probris laceratus. Methodium quoque, infensum illum Origenis adversarium, sui aliquando odij poenituit, & inter eius admiratores ac defensores nomen suum professus est. Tulit eadem aetas addictissimum Origeni Rufinum Aquileiensem, & innumeros per Aegyptum dispersos Monachos, maximis eadem de causa cum Theophilo Alexandrino velitationibus conflictatos. Anonymi cuiusdam toties à nobis iam supra laudati Apologiam pro Origene legisse se testatur Photius Cod. 117. Auctoris nomen & aetatem silentio praeslit. Quid iam recentiores commemorem, Iohannem Picum Mirandulanum, Iacobum Merlinum Victurniensem, Desiderium Erasimum Roterodamum, Sixtum Senensem, Claudium Espencaum, Gilbertum Genebrardum, & novissime Petrum Halloxium, quorum luculentae extant in Origenis defensionem dissertationes?

III. Horum quidem exemplum sine reprehensione sectati me potuisse puto; neque feci tamen, nec porro faciam: in neutram enim partem nimis conspici velim: tantum quid utrimque afferri in universum possit, disputabo. Primum, quid Origenis causa maxime faveat, videndum est; cuius duplex est ratio, vel constatis in eum criminationibus dilucendis, vel ipso Origene excusando. Confutantur primum accusationes hoc argumento, quod pleraque sibi repugnant invicem, & in sese incurrunt. Inter novem criminationes à Pamphilo commemoratas, contrariae sibi sunt priores quatuor, quae ad Christum pertinent; ut vel silente ipso Origene, mutuo sese illae resellant. Quod si quis superius caput, quod Adamantij dogmata complectitur, attentis oculis perlustrat, multa illic objecta Origeni crimina adversari sibi invicem deprehendet.

IV. Alterum defendendi Adamantij argumentum ex eo petitur, quod Origenistarum Heterodoxorum errores Origeni saepe afflicti sunt, & quod, ut ait Beda, *multi eius pessimi discipuli multa venenosa sub nomine huius cecidisse videntur*. Cum enim Christianum orbem in factiones dissipasset ipsius doctrina, ut multa huic falso ab adversariis impacta sunt, ita non pauca tamquam ab ipso tradita propugnarunt ipsius assecla; vel quae re ipsa fuerant ab illo tradita, in aliam sententiam detorserunt: quorum causa infonti Origeni delegabatur. Caute ergo & diligenter Origenistica dogmata ab Origenicis seponat, & in diversis causis Origenem ac Origenistas versari sciat, quisquis historiam hanc accurate rimari, & perspectam habere volet.

V. Nocuit & illud Origeni quod maximae lucubrationum suarum partis Rufinum interpretem nactus est. Cuius tanta fuit in Latine reddendis Veterum scriptis, & tam immoderata licentia, quemadmodum saepe monuimus, cum multa detrahendo, vel inferendo, tum pleraque interpolando & recoquendo, ut intelligere debeat quicumque conversum à Rufino Scriptorem aliquem legeret, non tam se Auctoris ipsius, quam Rufini sententias & verba legere. Eo vero latius patet id vitium, quod ipsum Origenianam doctrinam fontem, libros *ἀπὸ αὐτοῦ* vnus ille ad nos derivavit, & suis quidem sordibus inquinatos; cuius testem citamus Rufinum ipsum in Prologo, & in Praefatione libri 3. Nemo autem superioris Capitis dissertationum fidem hinc elevati posse putet; cum enim magna criminationum pars, quas Origenis oppugnatores jaectant, inde petita sit; quid aptius quam respon- siones indidem depromere, unde criminationes petitae sunt? Si quis ergo è corrupto libro prolatas defensiones causetur, cadat accusationum ex eodem accersitarum fides necesse est. Quod si suum his servetur robur, stabit illarum quoque auctoritas.

VI. Multum etiam ad defensionem Origenis confert Patrum aliorum exemplum, qui-

*Beda in Col-
lektionis &
Florib. cap.
De lumina-
re Eccles.*

A bus errores aliqui exciderunt humanitas, quamvis orthodoxam in aliis tenuerint fidem, & inter orthodoxos positi sint. Nam ut alios brevitatis causa prætermittam, quot recensere possumus, nulla hæreseos suspicione asperfos, & de Trinitate tamen falsa & absurda commentos? Venient in hunc ordinem Iulianus Martyr, Athenagoras, Theophilus Antiochenus, Clemens Romanus, Gregorius Thaumaturgus, Methodius, Lucianus, & Origenis præcipue discipulus Dionysius Alexandrinus, quem ideo Anomæorum parentem appellat Basilius Epist. 41. & Arianiſini fontem Gennadius libr. 2. De dogmat. cap. 2. cum cum tamen ab his accusationibus vindicet Athanasius, & præter Athanasium Hieronymus, qui cum *in Triplicate Catholicam esse* testatur Apolog. libr. 2. cap. 4. Quam multos integræ & sanæ fidei viros tulit Ecclesia, calumniis proscissos, & ignominie notatos?

B Vnum laudabo præ reliquis Iohannem Chrysoſtomum, vel hanc potissimum ob causam, quod has ipsi consiliatones Origenismi suspicio peperit. Nam cum Origenistas monachos adversus Theophili Alexandrini injurias tueretur, in suspensionem venit affectati Origenismi, variisque artibus Episcopatu depulsus, Constantinopoli deturbatus, in exilium actus, summa ac prope ferina à submissis satellibus inclementia adhibitus, ægritudine tandem animi, ac corporis doloribus extinctus est; Origenisque calamitatem & fortunam Origenistas protegens in se expressit.

VII. Notandum quoque in gratiam Origenis, quæcunque nobis ipſius exhibet Philocalia (multa autem exhibet, etiam ab eius criminatoribus reprehensa) quoniam à Gregorio Theologo & Basilio selecta Philocalia nomine affecta sunt, ipsorum quasi suffragio & approbatione munita videri; nam si secus de iis sensissent, eane *causam* Gregorius appellasset in Epistola ad Theodorum Tyaneum Episcopum?

VIII. Allegorica præterea ipſius interpretationes Lectores nonnumquam seſellerunt: cum enim sæpe ab expositione literæ ad spiritalem sensum ita tranſeat, ut vix utriusque percipiatur commiſſura, allegoricas interpretationes habuerunt pro dogmaticis assertionibus, & sic in eas, tamquam adversus novas opiniones in Ecclesiam invecas velitati sunt.

IX. Nec fraudi huic esse debet, quod Manichæorum, Sabellianorum, Arianorum, Eunomianorum, Anomæorum, Pelagianorumque pater, & omnium hæreseon fons à nonnullis appellatur. Nam ut ad confingendas Hæreses incentivum scripta ejus malis ingeniis subdidisse demus, Lectorumne culpam & perversa judicia præstare tenetur? meritone agrid stomachi vitium in cibum sincerum transfertur? Imo vero, summa ejus in Ecclesia auctoritatis vel ex eo præjudicium sumi potest, quod ex ipſius suffragio magnam erroribus suis vim accedere putarunt Heterodoxi. Annon autem præcipuam figmentis suis fidem ex Scriptura sacra conciliare itidem student Hæretici? annon ex Divinis Libris in alienos & nefarios sensus à se contortis pellifera sua dogmata extuderunt? Pari ergo jure errorum omnium, si ita loqui licet, Scriptura sacra, male scilicet accepta, fons dicatur & origo, ob præpostera nempe Hæreticorum ingenia, optima quæque pervertentium.

X. Denique potissimum Origeni ex librorum ipſius depravatione patrocinium conciliatur. Argumentum illud arripuit Anonymus ipſius defensor apud Photium Cod. 117. Idem vero peculiari libello dilatavit Rufinus, cujus summa hæc est: Inde Origenis codices ab Hæreticis & malevolis depravatos argui, quod contraria & repugnantia, non in diversis solum ipſius scriptiõibus, sed iisdem etiam locis comperiantur, qualia ab homine non infano, nec penitus mente commoto scripta nullus suspicari possit; Patrum aliorum libros pari modo Ecclesie perduelles corrupisse, puta Clemens Romani, Clemens alterius Alexandrini; ac Dionysij item Alexandrini; ejus libri manus ab Hæreticis illatas Athanasium demonstrasse; eundem casum Athanasij ipſius Codices sustinuisse; Hilarij quoque & Cypriani; nec sacris ipſis Voluminibus nefarios homines Marcionistas & Apellitas percipisse; non unam lucubrationum suarum corruptelam ab Adversariis suis profectam Origenem ipſum deprehendisse, uti ipse apud Amicos Alexandrinos questus est in Epistola, quam descripsit Rufinus; eandem quoque querelam in alia ipſum Epistola iterasse. Præ aliis vero depravatos fuisse libros *quos dicit* idem tradit Rufinus in Prologo iis præfixo. Huic adsonat Vincentius Lirinensis in Libello adversus Hæreses, cap. 23. *Sed dicit aliquis, inquit, corruptos esse Origenis libros: non resſto, quin potius & malo: nam id à quibusdam & traditum, & scriptum est, non Catholicis tantum, verum etiam Hæreticis.* Auctor Catalogi ad Desiderium: *Multis tamen aliquos eius (Origenis) p.ſimos discipulos multa venenosa sub eius nomine editiſſe testantur:* quæ verba repetit Beda. Auctor Prædestinati Hæc. 22, & 43, minime ab his discrepat, additque Ampullianum quemdam Hæresiarcham Bithynum adſtruendi sui dogmatis gratia vitiatos à se Origenis libros protulisse. Denique Haymo Albertatensis in libro De Christianarum rerum memoria ita dilexit: *Ego sane de Origenis viro tam illustri, abstinentissima vita & castissima, præclara doctrina, puri & lucidi sermonis, salva fide Pa-*

trum dixerim, quod hæc omnino non scripserit, sed ab Hæreticis ob præclarum nomen eius offuscandam, A
maligie confecta sunt & conscripta, & nomini suo prætitulata.

*Evagr. libr.
3. cap. 11.*

Constat profecto solenne id esse Hæreticis veteres libros arcessendæ sibi auctoritatis
caussa violare. Frequentia occurrunt exempla in Panario Epiphaniij. Scribit item Evagrius
Nestorianos & Eutychianos sanctorum Patrum lucubrations sæpe depravasse, multosque
Apollinarij libros Gregorio Thaumaturgo, Athanasio, & Julio mutatis titulis adscripsisse.
Apollinaristas quoque Cyrilli libros pervertisse auctor est Leontius. Notarios præterea
Homilias Origenis, & dictata ex ipsius ore excipientes per nimiam festinationem erroribus
aliquibus respersisse crediderim; necnon & indoctas puellas, quarum opera ad exarandos
nitidis literis codices utebatur.

Sed Hieronymus totam hanc Origenis, quæ ex librorum ipsius depravatione petitur, B
defensionem flocci facit libr. 2. Apolog. adv. Rufin. cap. 4, & 5. & cum Rufino pedem
confert, ac loca Origenis in quibus repugnantia extare dixerat Rufinus, designari sibi po-
stulat. Nos certe in superiore capite testimonia attulimus tam sibi contraria, ut Hierony-
mo satisfacere possint. Ait deinde hac responsione usum non esse Didymum, non Euse-
bium. Quid tum autem? Si, quæ ab Hæreticis inserta sunt, benigna interpretatione molli-
vit Didymus, vel perperam defendit Eusebius; si objectum testimonium solvere malue-
runt, quod erat in promptu, quam ut falsum repudiare, quod probatu difficilior erat, mi-
nime idcirco incerta & adventitia sunt? Vfus erat deinde Rufinus aliorum Patrum exem-
plo, quorum lucubrations fuerant violata. Ait vero Hieronymus futurum ut si id con-
cedatur, iam incerti sint librorum auctores, nihil ad eos relatum iri qui scripserunt, sed ad C
corruptores omnia, ac ne ad illos quidem, cum ignoti sint. *Hæc defensionis, inquit, peror-
batione, nec Marcion, nec Manichæus, nec Arius, nec Eunomius accusari poterunt.* Attendisset vero
Hieronymus ad superiora: scribit Rufinus falsi ea esse suspecta, quibus alia in eodem Scri-
ptore ex adverso opposita extant: his duntaxat falsitatis notam apponit Rufinus; *Non enim,*
inquit Invect. 1. in Hieron. generaliter promissi me prolatorum quæ essent fidei contraria, sed quæ ipsi
*sibi essent contraria: idcirco porro incerti erunt librorum Auctores, si ea duntaxat illis abju-
dicentur, quæ reliquis contradicunt? Ecquod hinc sibi patrocinium spondere poterunt*
*Marcion, Manichæus, & alij? Tum objicit sibi Hieronymus: Quomodo in libris eorum (Pa-
trum Ecclesiæ) vitiosa nonnulla sunt? respondet, si me causas vitiorum nescite responderi, non*
statim illos Hæreticos iudicabo: fieri enim potest, ut vel simpliciter erraverint, vel alio sensu scripserint, D
vel à librariis imperitis eorum paulatim scripta corrupta sint: vel certe, antequam in Alexandria, quasi
dæmonium meridianum, Arius nasceretur, innocenter quedam & minus caute locuti sunt, & quæ non
possint perversorum hominum calumniam declinare. Excusationem accipio, cur tu eandem pro
Origene adhibitam repudiabis? à librariis scripta eius fortasse corrupta fuisse dicimus;
*ante Arium minus caute locutum pronuntiamus, vel alio sensu scripsisse, vel denique er-
rasse; idcirco hæreticos ipsum damnabis? Allata demum Patrum aliorum exempla detri-
dens ait non hæreticos suspitione vacare Origenem, etiam si in hæresi Patres alij fuerint.
Dicendum potius hæresi vacare Origenem, quamvis in errores lapsus sit, quod paribus
impliciti erroribus Patres, omni tamen hæreticos nota sint immunes. Mutilata postmo-
dum Epistola Adamantij ad amicos Alexandrinos Rufinum arguit Hieronymus; ut si E
quis mutilatum à me Scriptorem esse dicat, cum testimonium aliquod ex eo vel fragmen-
tum ad rem in disputatione positam pertinens adduco: quorsum enim Origenis adversus
Demetrium querelas, quæ in reliqua Epistola parte continentur, retulisset Rufinus, de li-
brorum ipsius constupratione agens? Ad id autem quod causatus fuerat Origenes in Epi-
stola ad Alexandrinos, adulteratum à Candido Valentiano hæretico habiti secum Dia-
logi Codicem, subjicit Hieronymus: *Intelligimus in hoc tantum Dialogo ab Origene argui hære-
ticam falsitatem, & non in cæteris libris, de quibus numquam questio fuit: alioqui si omnia quæ hæretica*
sunt, non erant Origenis, sed Hæreticorum, omnes autem propemodum illius Tomi his erroribus pleni sunt,
*nihil Origenis erit, sed eorum quorum ignoramus vocabula. Quid fiet autem altera Origenis Epi-
stola, in qua scribit Rufinus parem haberi de libris eius violatis querimoniam? Deinde F*
non id velle Rufinum diximus, quæcunque hæretica sunt in Origenis lucubrationibus,
*Hæreticorum esse, sed ea tantum quibus repugnantes sententias Origenes asseruit. In Epi-
stola quoque 65 ad Pammachium & Oceanum, cap. 4, multa in eandem sententiam Hier-
onymus colligit, idemque habet, quod in Apologia adv. Rufin. propositum est, & à no-
bis supra confutatum, nempe defensores Origenis Eusebium, & Didymum hac respon-
sione quæ ex librorum ipsius constupratione petitur, minime usos fuisse. Tum ait: *Solus*
inventus est Origenes, cuius scripta in toto orbe falsarentur. Itane vero? Annon Evangelistarum,
Apostolorumque scripta adulteras Hæreticorum manus senserunt? Parum quoque valet,
quod subnectitur: Ipse Origenes in Epistola quam scribit ad Fabianum, penitentiam agit, cur talia
*scripserit; & causam temeritatis in Ambrosium refert, quod secreto edita in publicum prolata sit: nam***

A nec hæreticus ille est, nec habendus est, quem temere dictorum pœnituit. Aliud præterea his verbis suggerit nobis defendendi Origenis argumentum Hieronymus; perperam scilicet ab Ambrosio vulgatos fuisse Codices, quos exercitationis gratia secreto Origenes elucubraverat. Hinc denique refellitur illud Baronij ad A. 232. cap. 10. *At in eo certe minus excusatione dignus esse videtur, quod cum scires sua ab omnibus impugnari, retractatorum nullam ediderit Commentarium; cum ipsi tamen satis oij & temporis superfuerit, ut ad omnes Catholica fidei numeros, cuncta que à se scripta essent, attemperaret: nam & pro retractatorio commentario haberi potest illa ad Fabianum Epistola, & alios insuper fortasse scripsit, vetustate deinde consumptos.*

XI. Quæ ad frangendas Origenis oppugnationum accusationes, eumque adversus calumnias tuendum, & immunem culpa præstandum valere poterant, collegimus: nunc quid ad eum excusandum, & ad conciliandum huic, etiam erranti, hominum favorem conferat, videamus. Virilissimum est imprimis, quod nullam in proponendis opinionibus pervicaciam, nullam in defendendis pertinaciam, quæ præcipua hæreseos nota est, præ se fert, sed fluctuans semper & incertus cogitata sua profert in medium, solenni hac vocula *ἀπορία*, quæ hæsitans est, lectorum animos occupans, & disputationes suas ordiens, eademque consueta obstetatione concludens, qua universos ad alia perscrutanda & proponenda hortatur, paratum se significans à suis discedere, ad meliora transire. Sæpe quidem in libris *ἀπορίων* dubitationem suam fatetur: velut libr. 1. cap. 6. *Quæ quidem à nobis etiam cum magno metu & cautela dicuntur, discutientibus magis & pertractantibus, quam pro certo ac definito statuentibus: indicatum namque à nobis in superioribus est, de quibus manifesto dogmate terminandum sit, quod & pro viribus nos scire putamus, cum determinate loqueremur. Nunc autem disputandi specie magis quam definiendi, prout possumus, exercemur. quod iterat in fine capitis ejusdem, & initio sequentis. De Incarnatione Christi dicturus hæc præfatur libr. 2. *ἀπορίων*, cap. 6. De quo nos non temeritate aliqua, sed quomodo ordo loci deposcit, ea magis que fides nostra continet, quam humane rationis assertio vindicare solet, quam paucissimis profereamus, suspiciones potius nostras, quam manifestas aliquas affirmationes in medium profertentes. Nec aliter suam de anima disputationem accipi vult; ait enim libr. 3. *ἀπορίων*, cap. 8. Verumtamen quod diximus mentem in animam veri, vel si qua alia in hoc videntur aspicere, & discutiat apud se qui legit diligentius & pertractet; à nobis tamen non patentur velut dogmata esse prolata, sed tractandi more ac requirendi esse discutenda: & paulo post: hæc prout potuimus de rationabili anima discutenda magis à legentibus, quam statuta ac definita protulimus. Plena sunt ejusmodi obstetationum omnia, & quibus nonnullas adducit Pamphilus suam pro Origene Apologiam exordiens, ex ejusque habitatione validissimum tuendi ipsius argumentum sumit, idque non semel adversariis objectat. Hinc Gulielmus Parisiensis in part. 1. De universo, cap. 19. hæc scribit: *Hinc est error qui inpositus fuit à quibusdam uni è præcipuis Doctoribus Christianorum, & iste fuit è sapientibus Theologis Græcorum, & vocatus fuit Origenes. Apparuit autem tibi ipsum nullatenus ex sententia & asserione dixisse. Qui minus autem hanc pro Origene excusationem usurpabimus, cum eandem pro Origene discipulo Gregorio Thaumaturgo usurpaverit Basilius Epist. 64? Merito itaque Iohannes Picus Mirandulanus, secundo articulo Apologiæ pro Origene, probat eum, si**

E quid fidei minus consonum scripsit, neque dogmatice, neque assertive sed dubitative semper & inquisitive procedere; multa que Origenis congregat loca, in quibus apparet ipsius fluctuatio.

Multum etiam modestiam Origenis, & submissos ac humiles de se, suaque doctrina sensus prædicat Pamphilus initio Apologiæ: & merito; quid enim tam ab hæresi alienum, cujus certus character est superbia? Factum itaque optime est ab Halloio, cum in ejus contestanda demissione & modestia operam suam posuit, & loca ipsius multa coacervavit.

XII. Quid quod internecinum cum Hæreticis bellum perpetuo gerit Origenes, Valentianis, Marcionistis, Basilidianis, Apellitit, Helecsaitis; eaque teneri ac credi duntaxat jubet, quæ ab Ecclesia recepta sunt. *illa sola*, inquit in Proœmio libr. 1. *ἀπορίων*, *credenda est veritas, qua in nullo ab Ecclesiastica discordat traditione. quod sæpe repetit: & Hom. 16. in Luc. Ego vero quia opto esse Ecclesiasticus, & non ab Hæresiarcha aliquo, sed à Christi vocabulo nuncupari, & habere nomen quod benedicitur super terram, & cupio tam opere, quam sensu, & esse, & dici Christianus, æqualem & in veteri & in nova Lege quæro rationem. Vnde Pamphilus: Hoc idem facit etiam (Origenes) cum Hæreticorum dissentit secta, quibus omnibus confutatis atque victis unam solam eam, quam supra exposuit, Catholica veritatis sententiam tenet. De quibus singulis qualiter responderit Hæreticis, & quomodo universa eorum dogmata destruens ipse semper Apostolicam confirmaverit fidem, si velimus omnes sententias eius congregate, & longum satis est, & erit tam nobis qui scribimus onerosum, quam legentibus radiosum. Profecto hæreses, hæreseonque principes à pueritia usque adeo avehsabatur, ut Paulo Hæretico, excellentis licet facundia viro, in præcationi.*

Hall. Orig.
def. libr. 2.
cap. 2.

bus adfistere numquam voluerit, etiam si eodem ac ille contubernio uteretur: *εὐδαίμων*. A
inquit Eusebius libr. 6. Histor. cap. 2. *εἰς τὴν παρθένον ἑστὴν ἐκείνην, ἐξ ἧς Ἰουδοὺς καὶ οἱ
ἀλλοὶ Ἰσραηλιτῆς προὶ πάντων ἀνεγέννησαν, ὅπως αἰσιότρον ἰδωμεν ἁδυναδίαν*: Servans Ecclesie regulam iam inde à puero,
& ut ipse et alicubi loquitur, hareson doctrinas abominans.

XIII. Suam præterea in scribendo festinationem Origeni nocuisse credibile est; nam
cum tot inter curas animum distraheret, qua verba faciendo ad populum, qua Catechu-
menos instituendo, qua munia omnia pietatis exequendo, non multum scilicet successivi
supererat otij ad elaborandas scriptioes; proindeque quod piis exercitationibus impen-
derat temporis, summa diligentia representabat, ut plus septem notarios scribendo defa-
tigaret, tantumque librorum ediderit in publicum, ut mirabile sit. Quo factum est, ut sæpe
eum *σπουδαίως* deprehenderimus; animo rebus intento, ad orationis compositionem in-
carnoso. Quid ergo mirum aliqua non satis caute dicta hinc interdum excidisse?

XIV. Potissimum verò iuvat Origenem, quod quaestiones pleraque nondum fuerant
Theologorum disputationibus ventilatae & illustratae, nec Ecclesiae decretis & sanctioni-
bus definita. Avia ergo loca, & nullius ante solo trita peragantes Theologi, qua proxima
ad verum videbatur via, hac ferebantur confestim, & aberrabant sæpe, sed venia digno er-
rore, nondum recto tramite per Ecclesiam monstrato. Quod aliis igitur Patribus benigne
condonari solet, idem ut indulgeatur Origeni æquum ac verum est. Quanam autem
communi Ecclesiae consensu sua ætate recepta & probata essent, tum qua in utramque
partem possent disputari, cauta distinctione fecerit ipse Origenes in Prooemio libri 1. *Ἐπι
ἀρχαίς*: In postremum hunc censum coniecit quaestiones de animae origine, de natura An-
gelorum & Daemonum, de iis quae mundi ortum antecesserunt, & quae post eius interitum
futurae sunt, aliaque nonnulla. Eadem in simili causa usus est exceptione Hieronymus lib.
2. Apolog. adv. Rufin. cap. 4, cum veteres Ecclesiae Scriptores, quorum codices errori-
bus infecti sunt, excusare vellet: *Fieri potest ut antequam in Alexandria, quasi Daemonium meri-
dianam, Arius nasceretur, innocenter quadam & minus caute locuti sunt, & qua non possint perver-
sorum hominum calumniam declinare*. Reddimus itaque Hieronymo voces suas, & quod pro
aliis valere vult, id ipsum pro Origene ut valeat, iure nostro postulamus.

XV. Denique cum in Epistola 65. quae est ad Pammachium & Oceanum, cap. 4, testi-
ficetur Hieronymus, ut dictum superius à nobis est, errorum suorum Origenem pœni-
tuisse, idque Fabiano Pape ipsum significasse per literas, & temeritatis causam in Ambro-
sio retulisse, quod secreto edita publicasset; is ab omni hareseos infamia plane vindici-
atur, qua ij notantur duntaxat, qui temere pronuntia pertinaçiter defendunt. Optime
id pro ingenij sui perspicacitate notavit Picus Mirandulanus art. 4. Apologiae suae pro Ori-
gene: verum minus recte addidit Origenem ante sexagesimum aetatis suae annum multa ti-
tubanter proposuisse, ut pote in Theologicis quaestionibus nondum satis subactum; quae
vero deinceps elucubravit, puta libros contra Celsum, & Commentaria in Matthaeum, ea
tum scripsisse, cum iam Catholica veritas ipsi fuisset comperta: quasi non iidem com-
pareant in iis errores, quos in prioribus admiserat.

XVI. Quoniam autem defensores Origenis pereensemus hoc capite, & quae illi tuen-
do commoda esse possunt, summatim colligimus, locus non admonet, ut Apologiae sub
E
nomine Pamphili pro eo scriptae, cujus testimonium toto hoc opere sæpe adhibuimus, ve-
rum ac legitimum auctorem indicemus. Lucubrationi huic à se Latinis literis reddita
Pamphili nomen Rufinus adscripserat, uti hodieque adscriptum extat; & in Invectiva
priori in Hieronymum tanquam à Pamphilo elaboratam laudaverat: quem secuti sunt
deinde Auctor Praedestinati libr. 1. Har. 43, Socrates libr. 4. Hist. Eccles. cap. 27, & Ni-
cephorus libr. 10. cap. 14. Rufino reclamavit Hieronymus, fucumque Lectoris factum
conquestus est: at in assignando scriptiois huius auctore varia diseruit. Nam in Proe-
mio in Dialogos adv. Pelagianos, & Apolog. 1. in Rufin. cap. 2, eam docet primum esse
librum è sex libris, quibus constabat Apologia Eusebij pro Origene; ex eoque id esse ma-
nifestum, quod in sequentibus Eusebij libris citetur ille primus; & in primo vicissim se-
quentes; nihil Pamphilum, teste Eusebio, proprii operis condidisse: & in libro adv. Pe-
lag. ad Ctesiph. cap. 2, *Fecerat hoc, inquit, & in sancti Pamphili martyris nomine, ut librum pri-
mum sex librorum defensionis Origenis, Eusebij Caesariensis, quem fuisse Anianum nemo est qui nesciat,
nomine Pamphili martyris praenotaret*: & libr. 6. in Ezech. cap. 18, *Nec mirum si gentilem Philoso-
phum in maxyria & Romana urbis Episcopum transfulerit; cum Eusebium quoque Caesariensis primum pro
Origene librum, Pamphili martyris vocabulo commutavit; ut facilius tali laudatore libros impijssimos
& ad Romanis conciliaret avibus*. At in Epistola 65. ad Pammach. & Ocean. cap. 4, com-
positum ab amicis Origenis & sectatoribus librum suspicatur, eoque facilius compositum,
quod, nullis aliis à Pamphilo editis scriptioibus, ex earum confictu verum deprehendi
non posset, additque suppositum hoc opus ad mille versus è principio libri sexti Euse-

A hianæ Apologia continere. Subjungit postmodum Pamphilum inter & Eusebium magnam fuisse animorum concordiam: *Quomodo igitur, inquit, inter se dissentire poterunt, ut Eusebius in toto opere suo Origenem Ariani probet dogmati, & Pamphilus Nicænæ Synodi, quæ fuit postea, defensorem?* Unde concludit vel Didymi esse illud opusculum, vel alterius cuiuslibet, qui sexti Eusebij libri capite detruncato cetera membra sociari: hoc est, qui libri sexti initium in priorem inferuerit. Nam libro 3. Apolog. adv. Rufin. cap. 4. hæc habet: *In Casariensi Bibliotheca Eusebij sex volumina reperi δαρλογίης ὡς ἔστιν: quæ cum legissem, primum cum librum deprehendi, quem tu solus sub nomine Martyris edidisti, de Filio & Spiritu sancto in bonam partem plerisque blasphemis commutatis; & hoc vel Didymum, vel te, vel alium fecisse nescio quem, quod in apertissime in libris ἁγίων ἔργων fecisse convinceris: maxime cum idem Eusebius, ut iam duobus libris docui,*
B *scribit Pamphilum nihil proprii operis edidisse. Ex his efficitur Didymum, aut alium quemlibet, in priorem Eusebianæ Apologiae librum mille cititer versus ex sexti initio detractos inferuisse, Rufinum vero exposuisse Latine, & sub Pamphili nomine publicasse, cum Eusebij potius dicendus esset; ac nonnulla quoque de Filio Dei & Spiritu sancto, in eo vel ipsum, vel Didymum, vel alium commutasse. Hoc idem reperitur libr. 1. Apolog. adv. Rufin. cap. 2, & libr. 4. cap. 4, quo postremo loco aliqua etiam orthodoxæ fidei minus congrua in Rufini interpretatione extitisse tradit Hieronymus, quæ nusquam hodie comparent; à Rufino, ut opinor, erasa, quo omnem querelæ ansam præcideret. Libri ejusdem secundi capite sexto narrat Hieronymus Apologeticum hunc, primum sibi in codice Rufini visum, Pamphili nomine inscriptum, diversum ab Eusebij Apologetico aliquando existimasse: sed pelleto utroque facile intellexisse primum ex Eusebianis sex libris, eum esse cui à Rufino Pamphili nomen inductum est, quique hoc titulo Latine ac Grece editus est, immutatis duntaxat sensibus de Filio & Spiritu sancto, qui à eorum blasphemiam præferebant: eo factum ut in libro De scriptoribus Ecclesiasticis Pamphilo lucubrationem hanc adscripserit. Verba eius sunt: Scripsit, antequam Eusebius scriberet, Apologeticum pro Origene. Id ita demum excusat libr. 2. Apolog. adv. Rufin. cap. 6. Sed cum ipse dicat Eusebius Pamphilum nihil scripsisse, exceptis brevibus Epistolis ad amicos, & primus liber sex voluminum illius eadem & istæm verbis continet, quæ sub nomine Pamphili à te facta sunt, perspicuum est te idcirco librum hunc dissimulare voluisse, ut sub persona Martyris hæresim introduceres; cumque de ipso libro, quem Pamphilum simulas, multa perverteris, & aliter in Greco, aliter in Latino sit, fraudem tuam errori meo imputare non debes; credidi enim eius esse librum, quem titulus præferebat: atque hæc repetit libr. 3. Apolog. cap. 4. Quamvis autem in assignando Apologetici huius auctore dubius hæreat Hieronymus; Marianus tamen Victorius accuratus Hieronymi editor eum sine dubitatione Eusebio adscribere non dubitavit.*

Verum concertationem dirimit Photius Cod. 118. docet enim Pamphilum, cum attineretur in carcere, quinque priores Apologetici illius libros præfente Eusebio elaborasse; sextum vero, perpeßo martyrium Pamphilo, ab Eusebio fuisse absolutum. Præcipuum nempe operis auctorem Pamphilum agnoscit, socium vero Eusebium & administrum. Res ex ipsius verbis melius spectabitur: *ἁγιογραφία τοῦ Πάμφιλου τῆς ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου καὶ ἑξήκοντος, ἡ ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου τῆς ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου τοῦ δικομωτικῶν οἰκουμῆν, συμπεριέχοντος καὶ δὲ τοῦ Εὐσεβίου ἐπιτομῆς. ὁ δὲ ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου, ἡ ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου τῆς ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου τοῦ δικομωτικῶν οἰκουμῆν, ἡ ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου τῆς ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου τοῦ δικομωτικῶν οἰκουμῆν, ἡ ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου τῆς ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου τοῦ δικομωτικῶν οἰκουμῆν, ἡ ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου τῆς ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου τοῦ δικομωτικῶν οἰκουμῆν.*
E *Letus est Pamphili martyris, & Eusebij pro Origene liber sex tomis constat, quorum quinque à Pamphilo in carcere detento, præfente etiam Eusebio, elaborati sunt. Sextus autem, postquam gladio Martyr vitæ privatus migravit ad Deum quem concupiscerat, ab Eusebio est absolutus: & deinde: ὁ δὲ ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου δαρλογίης, ὡς ἔφημερ, ὁ Πάμφιλος οὐκ ἐστὶν ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου τῆς ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου τοῦ δικομωτικῶν οἰκουμῆν, καὶ τοῦ Εὐσεβίου τῆς ἐν μεταλλῶν ἡσθε χριστῶν ταλαιπωροῦμενος διαπιστάτω Apologiam autem pro Origene, ut diximus, Pamphilus una cum Eusebio carcere inclusus elaboravit, eandemque ad eos qui in metallis pro Christo exercebantur, misit. Eusebius ipse scriptam eam à se & Pamphilo fatetur Histor. libr. 6. cap. 33. ἦτοι ἡ ἀδελφεῖα, inquit, ἡ ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου τῆς ἑξήκοντος καὶ ἑβδόμου τοῦ δικομωτικῶν οἰκουμῆν, καὶ τοῦ Εὐσεβίου τῆς ἐν μεταλλῶν ἡσθε χριστῶν ταλαιπωροῦμενος διαπιστάτω Apologiam, quam pro eo ego & sancti temporis nostri Martyr Pamphilus elaboravimus. Pamphilum igitur & Eusebium auctores habet Apologeticus iste, & si Photium audimus, primum quidem & præcipuum Pamphilum. Postremum duntaxat è libris sex unus Eusebius conscripsit. Ad id autem quod objicit Hieronymus, mille versus detractos è postremo Apologiae libro, qui Eusebij fuit, in priorem illum Pamphili fuisse inductos, proindeque non totum à Pamphilo fuisse lucubratum; respondeo nec totum lucubratum fuisse ab Eusebio; & utrique adscribi posse. Vana est vero altera Hieronymi peritio, cum ait summum fuisse Eusebium inter & Pamphilum opinionum consensus; eum autem Eusebius Origenem toto in opere suo fuit vicatari Ariani fuisse defensorem, Pamphilus vero Nicænæ Synodi, quæ fuit postea, defensor; hinc efficit non esse Pamphili & Eusebij totum illud opus, sed par-*

tem esse Eusebij, priorem vero librum alterius cujuscumque, puta Didymi. Non magis enim A
mitum est diversa de Origenis doctrina sensisse & scripsisse Pamphilum & Eusebium quam
de Christi divinitate orthodoxam fuisse Pamphili opinionem, Arianam vero & hareticam
Eusebij. Facile quoque diluitur aliud argumentum Hieronymi, nihil proprii operis Pam-
philum condidisse asserentis: nec enim proprium eius opus Apologeticum ille dici potest,
quem alterius opera adjutus, Eusebij scilicet, elaboravit. Nunc vero arbitrentur aequi &
eruditi Lectores, meritorie Rufinum Hieronymus reprehenderit, propter inscriptum
Pamphili nomen priori huius Apologiae libro. Ceterum cum sex constaret libris haec
Pamphili Apologia, cujus prior duntaxat à Rufino conversus ad nos pervenit, non est cur
miretur Baronius Gregorij Neocaesariensis encomiasticam orationem Origeni dictam, B
quam à Pamphilo Apologiae suae insertam fuisse proditum est, in ea hodie non inveniri, B
cum quinque libris mutilatum hoc opus habeamus.

XVII. Quamvis autem multa vel ad refellendos Origenis adversarios, vel ad ipsum ex-
cufandum attulerimus, in multis tamen peccasse fatendum est. Ac periosque sane ipsius
errores supra iam ab aliis deprehensos agnovimus, vel nondum perceptos notavimus,
cum eius dogmata perpendere. Peccandi causa iudicium praecipit, & immoderata in-
genij lascivia & licentia, cui tam intemperanter morigerabatur, ut cogitata omnia, cruda
etiamnum & immatura profunderet. Accessit inepta quadam Scripturae plerumque expli-
canda ratio, vocum singularum notionibus eruendis & expendendis odiose ac putide stu-
borans. Adde nimium profanarum doctrinarum, ac Platonicarum praesertim philosophiae, C
quam Tertullianus *haereticorum etiam condimentarium esse factum* ait, studium, ad cujus nor-
mam Theologica dogmata cum exigeret, absurdis opinionibus ipse primum imbutus,
mox Ecclesiam conturbavit. Platons quidem disciplinam affectati sunt vetusti Patres
quamplurimi, partim vetustiores Origene, partim eodem recentiores, quicumque praes-
sertim Nicarnum Concilium antecesserunt: at ea solum ab illo mutuati sunt, quae decretis
Ecclesiae consentiebant; Origenes vero totam Academiam visus est in Ecclesiam transfu-
lisse: licet fateatur alicubi *Philosophiam neque in omnibus Legi Lei contrariam esse, neque in om-
nibus consonam*. Inde tanta errorum seges bonae frugis succrevit. Ex his satis liquet quam
inanes sint Rufini conatus, cum quidquid falsum apud Origenem occurrit, pro spurio &
ab Hareticis intruso haberi iubet; nam multa quidem Origeni afficta fuisse verum est, sed D
plura tamen, eaque noxia & damnosa ab illo profecta esse candidum virum fateri decet.

XVIII. Nunc querendum superest quo numero habendi sint libri Origenis, ipseque
adeo Origenes: utrum hic inter Hareticos, illi inter damnatos ac reprobos scripserunt
ponendi sint. Quod erit capitis huius velut corollarium. Disputemus primum de libris.
In varios Origenem impegnisse errores satis à nobis confessum est. At quamvis eos
ipsum aliunde assutos dateremus, quod multi affirmant, planeque iis immunem Ori-
genem agnosceremus, valeret id quidem ad excusationem Auctoris; non ad purgatio-
nem librorum. Cum certum sit igitur falsis eos & impiis scaterere sententiis, & iam inde à
vetustis temporibus malo fermento fuisse infectos, quare penitusne repudiari eos ju-
beat Ecclesia, & abiici, quemadmodum Hareticorum libri solent, an ipsorum usum eadem E
vel probeat vel certe permittat.

Auctor est Pamphilus in Apologia, Hareticorum loco sua aetate à multis habitos, qui-
cumque libris Origenis uterentur, nec eam quidem concessam ipsis fuisse veniam, *quae in-
partiri solet (verbi gratia) his qui Graecorum secularium libros, vel nonnumquam etiam Hareticorum
percontantur atque cognoscendi studio decurrunt*. Pamphili circiter temporibus florebat Pachomius
Abbas, vitae sanctitate illustris, quem iam morti proximum, Monachos suos ab earum
lucubrationum lectione gravissimis verbis prohibuisse narrat, qui vitam eius literis
consignavit: sed fidem narrationi detrahit perspectum scriptoris adversus Origenis
odium. Multum deinde à Theophilo & Epiphano laboratum est, omnium de manibus ij
libri ut excuterentur: proditum quippe est à Socrate & Sozomeno solas Origenis lucubra- F
tiones trimitatum esse Theophilum, earum licet auctoritate adversus Arianos iam ante
Athanasium pugnavisset; Alexandria concilium constasse, in eoque illae ut repudiarentur
perfecisse; easdem in Cypria Synodo suavis ipsius Epiphanium damnasse, & ne quis iis
legendis operam daret sanxisse, decretum Constantinopolim misisse, idemque ut faceret,
Chrysostrum valde fuisse hortatum; eodem ipsum contendisse, Episcopos in suam sen-
tentiam pellicere voluisse, & Origeniana denique scripta in Apostolorum templo publica
denuntiatione reprobare parantem Sarapionis monitu absteritum fuisse. A Faustino quo-
que veritatem eorum usum testificatur Hieronymus Epistol. 76. ad Tranquill. Nec Baro-
nio assentior, contra Sulpitij Severi, Socratis, & Sozomeni auctoritatem falsum esse asse-
renti, Epiphanium inter, Theophilum, & Chrysostrum de libris Origenis prohibendis
hac

*Tertull. lib.
de anima
cap. 27.*

*Hom. 14. in
Gen.*

*Socrat. lib.
6. c. 9. 12.
Sozom. lib.
8. cap. 14.*

*Bar. Ann.
403. c. 15.*

A hac tempestate actum, vel eos in Alexandrina Synodo aut Cyprica fuisse proscriptos; nec Gennadio, qui Severum in Dialogo priore referre ait, suo tempore apud Alexandrinam Synodum Episcoporum decretum, Origenem & ceteros à sapientibus pro bonis legendum, & à minus capacibus pro mali repudiandum. Ait quidem Sulpitius maximam fuisse Monachos inter & Episcopos concertationem ex ea occasione, quia congregati in unum sapientes Sacerdotes frequentibus decessisse Synodis videbantur, ne quis Origenis libros legeret aut haberet. Gratissimum præterea sibi fuisse asseverat Anastasius Papa in Epistola ad Iohannem Hierosolymitanum, quod ab Origenis lectione Christianos revocarunt Arcadius & Honorius. Eo quoque inclinare videntur Vincencius Lirinensis cap. 23. contr. Hæres. ut ab usu Christianorum libri isti removeantur. Denique Iustinianus in Epistola Encyclica ad Menam & alios Episcopos, cupere se scribit omnes Christianos cognoscere scripta Origenis profusa à Christiana fide esse aliena, ac penitus explodenda.

Sed contra pro libris Adamantij steterunt Theotimus Tomitanus, & Iohannes Chrysofomus, alisque complures Episcopi, & ad *Supra* illa Origenianorum operum, quæ Constantinopolim invexerat Epiphanius, subscriptione sua vel assensu confirmare reuertunt. Ea etiam videntur, si non palam approbasse, at certe non penitus respuisse, quicumque suas ex iis Scripturæ sacræ interpretationes transfulerunt, quos in Observationibus pro tempore laudavimus. Et quamvis Ecclesiæ decretis aliquando vetita esset eorum lectio, his tamen contrarius usus derogasse diceretur.

Aquissima hæc profecto, & perpetua Ecclesiæ confessione firmata videtur esse sententia, quæ librorum Origenis usum vulgo concedendum definit, ipsius modo errores fugiantur. Ita sensit Hieronymus, quantumlibet Adamantio insensus: *Quia mea parvitas*, inquit, *quæ sententiam, ut non secundum fratrem Faustinum penitus respiciendus sit, an secundum quosdam legendus ex parte: Ego Origenem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Novatianum, Anobium, Apollinarium, & nonnullos Ecclesiasticos Scriptores Græcos pariter & Latinos, ut bona eorum diligam, vitiosaque contraria, juxta Apostolum dicentem: Omnia probate, quod bonum est, tenete. Et mox: Nec enim propter doctrinam eius prava suscipienda sunt dogmata, nec propter dogmatum pravitatem, si quos Commentarios in Scripturas sanctas utiles edidit, penitus respiciendi sunt.* Hac imbutus persuasione Theophilus ille Origenimastix, post vexatum misere Chrysofomum, Constantinopoli Alexandriam redux, cum esset in Origenis lectione deprehensus, scite dixit: *τὸ ἀεὶ ἰσοῦς τὸν ἐπιστολὰν δευτέρου πνεύματος ἀδελφῶν. ἐὶ πῶς ἐν ἀποστολῆς καὶ τῶν ἐπιτομῶν. ἐὶ δὲ τὸ ἰσοῦς ἀναδεδείχθαι τὰς ἐπιτομὰς καὶ τὸ ἀεὶ ἰσοῦς ἀποστολῶν.* Libri Origenis similes sunt prout omni stirum genere confuso. Si quid in ijs ergo bonum invenio, id deservo: quod si quid spinosum videtur, id tamquam aculeum transilio. Eandem regulam in Origene legendo Cassiodorus servari iussit; habendaque ait eius scripta more anethi; eius succo condendam sacræ Scripturæ lectionem, decoctum ipsum exsuccumque esse projiciendum; eumque de eo dictum sit: *Vbi bene, nemo melius; ubi male, nemo peius*, magna ipsum cautione esse tractandum: *Quapropter, inquit, in operibus eiusdem Origenis, quantum transiens invenire prævalui, loca quæ contra regulas Patrum dicta sunt, ætherei disputatione (sic enim lego, pro, heresim disputatione) signavi, ut decipere non prævaleat, qui tali signo in pravis sensibus cavendus esse monstratur.*

Posteriores autem in toto dicunt esse fugiendum, propterea quia subtiliter decipit innocentes. Iam antea vero Concilium Romanum, quod sub Gelasio celebratum est, ita de ea re decreverat: *Origenis nonnulla opuscula, quæ vir beatus Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus, reliqua autem omnia cum auctore suo dicimus esse recondenda.* Quapropter recte scripsisse videtur Socrates libr. 6. cap. 13, nobiles Origenis adversarios, Methodium, Eustathium, Apollinarium, & Theophilum, à quibus multis ille criminibus compellatus est, satis ostendisse probari sibi, quicumque minime reprehendissent. Quod cum ita sit, non cuius tamen è vulgo Christianorum, sed iis solum permittendum esse Origenianarum scripturam usum censeo, quorum perspecta sit fides, & diuturnis experimentis probata constantia. Hos autem probatos effici trapezitas velim, adulterinos doctrinæ nummos à legitimis caute seponere scientes.

XIX. Diximus de libris; de ipso Origene quid sentiendum sit, exploremus. Et si geminam adversus eum conflaverat Synodum Demetrius Alexandrinus Episcopus, à quibus Sacerdotij honore exutus, ab Ecclesiæ communione prohibitus, & Alexandria pulsus est, consentiente in id decretum toto propemodum orbe: non ante tamen Hæretici nota iterum ipsi iniri cepta est, quam Epiphanius cum Iohanne Hierosolymitano, Theophilus cum Nitriensibus monachis, Hieronymus cum Rufino altercatus est. Nam postquam Synodum Alexandriæ coegit Theophilus, & Origenis colubros Evangelico ensē truncavit, ut ipse ait, Epiphanium rogavit per Epistolam, ut Synodum ipse congregaret, perficeretque, ut Origenes nominatim, & nefaria heresim condemnaretur: cuius consilio Epiphanius demum obsecutus est. Refert Hieronymus libr. 2. Apolog. adv. Rufin. cap. 6, & in Epist.

ad Pammach. & Marcell. Anatafium Romanum Pontificem, Theophilum Alexandri-
 num, Venerium Mediolanensem, Chromatium Aquileiensem, & omnem tam Orientis
 quam Occidentis Catholicorum Synodum pari sententia & pari spiritu hæreticum illum
 denuntiale: quo eum ipse quoque titulo infamat. Theophilus Hydram eum omnium
 hæreseon & erroris magistrum ac principem nominat Pasch. 1. quemadmodum & Zona-
 ras in Decio, Gelasius Papa in Romano Concilio Schismaticum eum appellat. Antioche-
 na Ephraimij Synodus anathema dixit Origeni; dixit & Quinta Vniuersalis. In ea autem
 ante omnia quaestum narrat Evagrius, utrum homines iam vita functi anathematis subji-
 ci possint: Eutychius qui Episcopo Amaseno erat à responsis, & Episcopatum Constanti-
 nopoleos postmodum adeptus est, quaestionem solvit exemplo Iosia regis, qui non Dæ-
 monum solum Sacerdotes interfecit, sed mortuorum etiam oculos refodit; quod magno
 omnium, sed Iustiniani præsertim applausu exceptum est. Neque semel, sed iterum ite-
 rumque in variis Synodi huius Actionibus id disceptatum est; quas disceptationes sum-
 matim retulit Gratianus Decret. Part. 2. Caus. 24. Quæst. 2. decrevitque demum Syno-
 dus Hæreticos & in vita & post mortem anathematis esse obnoxios. Itaque anathemate
 percussus ab ea & Hæreticus Origenes appellatus est. Quod à Sexta subinde Synodo fuit
 approbatum: nam huius inter Acta relata est Sophronij ad Sergium Epistola, qua eodem
 Adamantius appetitur maledictio; & Actione 8. repetitur professio fidei à Macario Antio-
 cheno oblata Constantino Imperatori, in qua damnat Origenem, Didimum, & Eva-
 grium, eorumque deliramenta; & Actione 17, & 18. probatur Anathema Origeni à Quin-
 ta Synodo inflitum, & in Edicto Constantini Imperatoris ad Populum habitantem in Oc-
 ciduis partibus; probatur denique in Epistola Leonis II Papæ ad Constantinum. Facun-
 dus præterea qui trium Capitulorum defensionem suscepit, Origenem inter Hæreticos
 libr. 12. cap. 1. aperte recenset. Quin & Patrum multorum suffragiis eodem numero ha-
 bitum tradit Cassiodorus libr. De instit. divin. Script. cap. 1. Hæretiarum deterrimum
 appellat Pelagius 2. Papa. Ab Ecclesia cum aliis Hæreticis proscribitur à prima Latera-
 nensi Synodo. Denique Græci recentiores, alijque etiam plurimi eodem ipsum convitio
 profindunt. Hæc ergo in præjudicium trahunt Origenis adversarij, nec hiscere contra li-
 cere ulli existimant.

Evagr. lib. 4. cap. 38.

Qui contrarias autem sectantur partes, talia tegerunt, à Demetrio licet, plurimisque
 ipsi consentientibus Episcopis segregatus fuerit ab Ecclesia Origenes, ipsius tamen causam
 suscepisse & propugnasse Palaestinam, Arabiam, Phœniciam, & Achaiam; & iuxta testi-
 ficationem Hieronymi, non ipsius errores, sed adversariorum has ei turbas pe-
 perisse: nullam Demetrianarum Synodorum mentionem factam à Theophilo & Epiphania
 insensibilis Origenis adversariis, ac nullam proinde ipsarum rationem duxisse: eum-
 dem ab Hieronymo, & iam ante à Didymo alterum Ecclesiarum post Apostolos magi-
 strum nuncupari; quod quis de homine Hæretico dictum putet? horum auctoritate refelli
 Theophilum, cum Origenem queritur Ecclesiæ Doctorem appellari: pium Episcopum
 Theotimum Epiphania librorum Origenis damnationem urgenti respondisse, *ὅτι οὐκ ἔστι
 ἡ πάλαι τὰ πλεονεκτήματα ὕβρις, ἢ τὴν βλασφημίαν ἐπιτελεῖν, ἢ τὴν λαλοῦντος ἡσυχάζειν, καὶ τὰ
 παρ' ἐκείνων δεδιμμενὰ ἄδικται.* Neque fas esse hominem iam pridem defunctum contumelia effi-
 cere, neque absque calumnia veterum iudicium improbare, & quæ ab ipsis decreta sunt rescindere:
 ipsum Epiphanium non Origenis proscriptionem, sed librorum eius duntaxat damnatio-
 nem postulasse: *ὅτι ἂν τοὺς ὡς ἔργων ἀνομιῶν ἔστι ὑπερφύσει, ἀλλὰ τὰ βιβλία μὴ διαβῆτε.* Non
 ipsam Origenem extra communionem esse decrevit, sed libros solum criminatus est: inquit Georgius
 Alexandrinus Episcopus in Vita Chrysostomi, cap. 43: non ita vero intelligendum Gela-
 sium, cum Schismaticum eum appellat, quasi secessionem à supremo Ecclesiæ capite se-
 cisse eum voluerit, sed dissidia ac turbas in Ecclesiam intulisse; *ἡσυχία βαλοῦσα ἐν ἐκκλη-
 σίᾳ.* Cum schismata in Ecclesia concitasset: ut de eo scribit Petrus Alexandrinus in Mystagogia:
 quod ad Quintam Synodum attinet, iudicare posse Synodos de fide, non de personis, præ-
 fertim mortuis; hinc factum ut quæ de Theodoro, Theodoro, & Iba decrevit Quin-
 tum illud Concilium, temporis progressu vim & auctoritatem pene amiserint: scitum il-
 lud esse S. Thomæ Quodlibeto nono, artic. ult. neminem ad assensum Ecclesiæ adhiben-
 dum necessario adstringi in iis, quæ ad substantiam fidei non pertinent: Vigilium Papam in
 Constituto ad Iustinianum, Theodori, Theodoret, & Iba errores refellere & damnare,
 auctoribus ipsis, quoniam in pace Ecclesiæ obierunt, parci iubere; quod eatenus proban-
 dum ait Baronius ad A. 553. cap. 185. si modo constet eum qui in Ecclesiæ pace obierit,
 neque hæresim dum viveret, pertinaciter defendisse, neque in Ecclesiæ communionem si-
 mulate perseverasse; Origenem autem quis dogmatis suis pertinaciter hæsisse dicat, quem
 tam submisit de se & moderate sensisse ostendimus, tantaque modestia, quæ sentiebat, de-
 clarasse? quis Ecclesiæ communionem simulate secutum eum existimet, qui fidei profes-

A sionem ad Fabianum Papam dedit, exortientes hareses acerrime infectatus est, nullam cum Hæreticis societatem iniit, Catholicorum Episcoporum familiaritate ad mortem usque constanter usus est? Caverat certe iam ante Iustinianum Nicæna Synodus, ne absente eo, cuius agebatur causa, sententia ferretur. Vnde præclare Pontianus Episcopus in Epistola ad Iustinianum. *In extremo Epistolæ vestræ cognovimus, quod nos non mediocriter remordet, debere nos Theodoram, & scripta Theodoretæ, & Epistolam Iosæ damnare. Eorum dicta ad nos usque nunc minime pervenerunt. Quod si pervenerunt, & aliqua ibi apocrypha, quæ contra fidei regulam sunt, legerimus; dicta possimus respicere, non auctores iam mortuos præcipiti condemnatione damnare. Quod si adhuc vivet, & correcti errorem suum non condemnarent, nisi sine damnarentur.* Cum autem ergo Iustinianus in Edicto adversus tria Capitula: *Si vero quidam dicunt non oportere Theodoram post mortem anathematizari, sciant quidalem Hæreticum defendunt, quod omnis Hæreticus usque ad finem vite in suo errore permanens, iuste perpetuo anathematizatus, & post mortem subicitur: & hoc in multis Hæreticis & antiquioribus & propioribus factum est, idest Valentino, Basilide, Marcione, Cerintho, Manicheo, Eunomio, & Bonofo: hoc autem idem & in Theodoro factum est, & in via accusato, & post mortem anathematizato à sanctis Patribus; minime id pertinet ad Origenem; nam et si in errore lapsus sit aliquando, ab iis tamen, postquam ab Ecclesia semel forent damnati, recedere se nolle nequam professus est: error fuit in intellectu; pertinaciæ crimen in voluntate non fuit. Denique suam Origeni famam & nomen fati asseruit Leo III. Pontifex maximus, cum inter Lectiones ex Patrum lucubrationibus decerptas, & Romano insertas Breviario, nonnullas quoque ex Origenianis libris petitas eidem inseruit.*

C Qui ergo omnem harescos suspensionem ab Origene abesse volunt, cum iis qui invidioso Hæretici nomine ipsam infamant, ita conciliari posse censeo; si duplici notione sumi Hæretici appellationem dicamus, vel ad eum significandum qui haresim aut fabrefecerit aut secutus sit, eam licet ejurare paratus, simulatque fuisset ab Ecclesia repudiata; vel ad designandum eum qui non harescos duntaxat auctor & assecla, sed perpetuus etiam propugnator, & pertinax adversus Ecclesiæ auctoritatem assertor fuerit: priore igitur notione Hæretici nomen à Patribus Adamantio imponi, ut harescos auctor, non assertor significetur. Quo sensu orthodoxi quoque Patres quamplurimi hæretici dici possunt, velut Irenæus, Papias, Cyprianus, & alij. Hac insuper adhiberi potest responsio, ignominiosam Hæretici appellationem non aliter ab Ecclesia, quam ex hypothesi cuiquam infligi, ita si D Ipreis Ecclesiæ decretis in haresi obierit; quæ quidem in Origenem minime cadit criminatio. Acquiescamus igitur in hoc Hieronymi placito è Traditionibus Ebraicis: *Hoc unum dico: vellem cum invidia nominis eius, habere etiam scientiam Scripturarum, stocci pendens imagines, umbraque larvarum, quarum natura esse dicitur, terrere parvulos, & in angulis garrere tenebrosos, & in illo ex Epist. 65. ad Pammach. & Ocean. cap. 3. Quod si quis Iudas Zelotes opproberit nobis errores eius, audiat libere;*

Interdum magnus dormitat Homerus,

Verum operi longo fas est obrepere somnum.

Non imitemur eius vitia, cuius vititates non possumus sequi. Erraverunt in fide alij, tam Græci, quam Latini; quorum non necesse est proferre nomina, ne videantur enim non sui merito, sed aliorum errore descendere..... Nunc vero cum simpliciter errorem eius fatear, sic legam ut ceteros, quia sic erravit ut ceteri. Sed dicas: Si multorum communis est error, cur solum persequimini? quia vos laudatis ut Apostolum: tolle amoris scilicet Cordus, & nos tollimus ad magnitudinem & in isto è Prolog. libr. 2. in Mich. Nam quod dicunt Origenis me velamina compilare, & contaminari non decere veterum scripta; quod illi maledictum vehementer esse existimant, eandem laudem ego maximam dico, cum illam imitari volo, quem caucis prudentibus & vobis placere non dubito.

CAPVT QVARTVM.

F FORTVNA DOCTRINÆ ORIGENIANÆ.

Capitis quarti partitio.

Tribus Sectionibus constat caput istud. I. explicat quid Origeniana doctrina in Oriente passa sit ab Origenis ipsius ætate, ad altercationem usque Hieronymi & Rufini; tum etiam quam in Occidente fortuna jactata sit. II. continet quidquid Origenismi causa actum est, à Theophili diffidio cum Ægyptiis monachis & Iohanne Chrysofomo, ad tempora Synodi Chalcedonenfis. III. ab ea tempestate, ad hanc usque ætatem Origenismi fortunam persequitur.